

Mere planlægning er nødvendig i det åbne land

Det seneste forslag til ændringer af planloven risikerer at svække beskyttelsen af kyst og land og forværre de arealkonflikter, der allerede præger landdistrikterne. Ifølge to professorer fra Syddansk Universitet mangler forslaget både klimaperspektiv, dokumentation og en samlet ny tilgang til fremtidens arealanvendelse.

Af Anne-Mette Hjalager, professor, Syddansk Universitet, Institut for Erhverv og Bæredygtighed, og Egon Bjørnshave Noe, professor, leder af Center for Landdistriktsforskning, Syddansk Universitet, Institut for Statskundskab

I ndædte arealkonflikter bliver stadig hyppigere i landdistrikterne. Folk protesterer mod, hvad de opfatter som hovedløs placering af energianlæg, datacentre, infrastruktur mv. Skandaler om dumpning af affaldsjord og andre miljøfarlige substanser vidner også om et planvakuum. Befolkningen stemmer med fødderne og flytter fra udpinte landsbyer og fra egne, hvor der efter deres opfattelse ikke passes godt nok på de naturmæssige herlighedsværdier.

Vi kører på politisk autopilot

Et nyt lovforslag om ændringer i planloven, naturbeskyttelsesloven og bygge-loven er ikke hjælpsomt og udsætter blot muligheden for faktisk at tage fat om de mange onders rod. De fleste er vant til at tro, at der er plads nok derude på landet til alle mulige slags anvendelser. Men arealkonflikterne er et tegn på en arealknaphed, som næppe bliver mindre. Med en politisk autopilot foreslås lovåbninger i kystzoner og landdistrikter uden dokumentation for, at det vil skabe reel udvikling, større livskvalitet og færre konflikter. Vi vil forklare hvor og hvorfor. Historiske principper risikerer at blive udhulet

Forslaget rummer vidtgående lempelser af nogle af planlovens historiske og paradigmatisk principper. I en international sammenhæng går den danske planlov for at være en af de mest fremsynede, og dette risikerer man at sætte over styr.

Et bærende princip i planloven er, at kystområderne omfattes af en ret vidtgående beskyttelse af natur- og landskabs-

kvaliteter med henblik på, at disse kvaliteter kan gøres tilgængelige for hele befolkningen og alle besøgende. Principperne skal forhindre, at kystnære områder indkapsles i zoner, som har karakter af privatiserede arealer.

Desuden er det et princip i planloven, at byudvikling og byggeri af enhver art finder sted inden for områder, som efter en nøje planlægning og prioritering er udpeget som byzoner. Formålet hermed er at sikre, at man ikke ukontrollerbart "klatter" landskaberne til med byggerier og anlæg alle mulige steder, hvor det måske skaber værdi for enkelte ejere, men til gengæld forringer æstetisk, naturmæssig og miljømæssig kvalitet for alle andre samt udfordrer udnyttelsesmuligheder for nødvendige erhverv. Forslaget lægger op til en underminering af disse bærende principper i dansk planlægning.

Byggeri i risikozoner trodser klimaviden

Diverse langsigtede analyser og frem-skrivninger af klimaforandringernes karakter og omfang synes at være helt fraværende som grundlag for dette forslag til lovændring. Forslaget ignorerer reelt de sandsynlige risici. I netop kystzonerne og på mange øer vil der være behov for allerede nu at planlægge for en fremtidig tilbagetrækning fra udsatte arealer. Det er helt paradoksalt og modsat denne viden, at der lægges op til byggeri i kystzonerne og tæt ved kysten og stranden.

Det kan anses for at være direkte uansvarligt at tillade byggeri i områder,

der med stor sandsynlighed rummer risiko for oversvømmelser, grundvandsstigninger, stormfloder og erosion, og blot betinge, at der tilvejebringes "nødvendige" afværgeforanstaltninger. Det er en "black box" i forslaget, hvad nødvendige afværgeforanstaltninger kan bestå i, hvordan der i praksis planlægges for et gradvist stigende afværgebehov, og ikke mindst hvem der skal finansiere afværgeforanstaltningerne nu og i et længere perspektiv fremover. Kommunerne tildeles en ubehagelig og urimelig uriaspost i at balancere mellem kortsigtede investorønsker og langsigtede samfundsmæssige hensyn.

Flere huse giver ikke nødvendigvis mere liv

Der ligger i forslaget en antagelse om, at planlovsændringen kan bidrage til at skabe mere liv i landdistrikter og udkantsområder. Det er ufunderet i eksisterende viden på området. Helt andre forhold underminerer livsbetingelserne i landdistrikterne. Dele af befolkningen vil gerne have mulighed for at bo på landet, og der findes mange landsbysamfund, som kan mønstre en kulturel, service-mæssig og social sammenhængskraft. Her kan udviklings- og lokalplaner være med til at styre en fremdrift til landsbyens bedste. Velegnede planredskaber findes i forvejen i planloven.

Uden for disse velfungerende og lidt større landsbyer må der forventes en fortsat fraflytning og udtynding. Det kan planloven med de foreslåede greb ikke ændre på. Muligheden for at opføre bygninger på enkeltlokaliteter klatvist ude i landskaberne vil give en "eksklusivitet" til enkeltpersoner og virksomheder, som uden nærmere planlægning kan udsøge sig sublime beliggenheder. Men det vil ikke tilføre landdistrikterne som sådan en ny grokraft og bedre levevilkår. Forslaget kan med andre ord bidrage til mere ulighed og ødelægge mere, end det forbedrer.

Flere sommerhuse i kystzonen kan forværre presset

Udkastet rummer forslag til flere sommerhuse og antager uden faglig argumentation, at de skal ligge i kystzonen og være af den kendte karakter. Det adresserer ikke tendenserne til "overturisme" i populære kystzoner.

I forbindelse med de kommende store landskabsændringer, herunder omlægning til vådområder og skovrejsninger inde i landet, bør man overveje planlægning af feriefaciliteter med nye oplevelseskvaliteter og på andre end de sædvanlige beliggenheder. Nyetablering af sommerhuse i kystzonen bør der lægges låg på.

Der mangler en samlet og demokratisk arealreform

Det giver mening, at planloven med mellemrum revideres, så den matcher samfundsudviklingen. Men der er faktisk behov for mere gennemgribende ændringer af hele komplekset af areallove, så de bedre er i stand til at styre de kommende meget store omkalfatringer i kølvandet på Den Grønne Trepert, grøn energiomstilling, naturbeskyttelse, klimasikring mv.

Selvom der er tale om meget store generationsudfordringer og implikationer for arealanvendelsen i hele landet, findes der i øjeblikket reelt ingen åben og demokratisk funderet sammenhængende og koordineret planlægning af alle landzoner, kystzoner, landbrugslandskaber og naturområder. Dette kan desværre i disse år iagttages som hovsa-agtige og kontroversielle dispositioner i landskaberne, som naturligvis skaber grundbund for massiv og politisk tillidsundergravende folkelig modstand. Arbejdet med at forberede vigtige og nødvendige revisioner og samordninger af hele komplekset af areallove bør sættes i sving snarest.

Befolkningen stemmer med fødderne og flytter fra udpinte landsbyer og fra egne, hvor der efter deres opfattelse ikke passes godt nok på de naturmæssige herlighedsværdier.